

Handlingsplan for reiseliv i Vestland 2021

Utkast til handsaming i hovudutval for næring 17. februar 2021

Innhald

Innleiing	3
Reiselivet i Vestland – kort status	4
Samhandling.....	5
Mål og prioriteringar i 2021	6
Tiltak for reiselivssatsinga i Vestland 2021	8
Avsluttande	12

Innleiing

Handlingsplan for reiseliv for 2021 skal gje ei oversikt over tiltak som skal gjennomførast i 2021 knytt til reiselivssatsinga i Vestland. Planen skal innehalde strategiske val og konkrete tiltak, i regi av fylkeskommunen og i samarbeid med partnerskapen. Dei ulike prosjekta som er presentert i handlingsplanen har som mål å svare på dei samfunnsendingane som vil skje framover, og å sikre at fylkeskommunen og samarbeidspartnarane tek ei aktiv rolle i dette arbeidet.

Det er ikkje til å unngå at også 2021 blir sterkt prega av situasjonen utløyst av Covid-19. Reiselivsnæringa er særskilt hardt råka og det er naudsynt med særskilte tiltak. Alle planar og tiltak må sjåast i samheng med dette og korleis året 2021 blir for reiselivet er svært usikkert. Det einaste ein er rimeleg sikre på er at 2021 også er eit krevjande år. Samtidig må ein halde fram å tenke langsiktig, slik at ein er rusta til å ta opp att tråden når krisa er over.

Vi skal fremme ei omstilling og utvikling innan reiselivet i tråd med målbildet attraktivitet gjennom berekraft. Samtidig skal vi legge til rette for at viktig arbeid vert oppretthelde i ei særskilt krevjande tid. Mange av tiltaka i handlingsplanen er finansierte. Det vert teke atterhald om finansiering av nokre av dei øvrige tiltaka. Dette vert det arbeida med, og finansieringa vil følgjeleg påverke kor mykje som vert realisert gjennom året.

Reiselivet i Vestland – kort status

For eitt år sidan viste tala auke både for omsetjing, verdiskaping og tal på passasjerar, og det var forventa ein kraftig vekst for reiselivet på verdsbasis over dei neste åra. Situasjonen i dag er heilt annleis. Utbrotet av Covid-19 førte til forbod mot reiser både nasjonalt og internasjonalt, det er ikkje lenger forbod, men det er sterke anbefalingar mot utanlandsreiser. Innanlands har det opna opp noko meir, men det er ein del restriksjonar som ligg til grunn. Smittesituasjonen utviklar seg heile tida og det er følgjeleg vanskeleg å planlegge langt fram i tid. Den negative effekten frå 2020 vil vare også i 2021, for enkelte segment vil verknaden halde seg i lengre tid.

Økonomien i mange reiselivsbedrifter var låg før koronakrisa og er endå verre no. Det er sannsynleg med ei større grad av konkursar enn det det har vore tidlegare. Reiselivsbedriftene reknar med 2021 blir verre enn 2020, dette sjølv om ei vaksine kjem slik at aktiviteten tek seg opp. Bakgrunnen er at midlane i stor grad er brukt opp. Det er også ei utfordring at nordmenn hovudsakeleg reiser i fellesferiar. Gjester frå utlandet er høgst usikre då dei er avhengig av opne grenser, kor langt ein er kome med vaksinerings i Norge og internasjonalt, og korleis smittetrykket er på reisetidspunktet.

Utfordringane innanfor reiselivet som var der før Covid-19 har ikkje forsvunne og må difor framleis arbeidast med, sjølv om det akkurat no ikkje er internasjonale gjester. Våre hovudutfordringar er å spreie trafikken i både tid og rom, for å sikre heilårsaktivitet og å unngå overturisme på særleg pressa stader. For å få dette til må reiselivet omstille seg. Ei slik endring er nøkkelen til den økonomiske berekrafta til mange bedrifter, og til den sosiale berekrafta for destinasjonane. Skal vi klare dette, vil det være naudsynt med eit kompetanseløft slik at både bedrifter og destinasjonar evner å gjere dei endringane og tilpassingane som er nødvendige for å snu trenden i ønska retning.

Reiselivet på Vestlandet var ein av vinnarane sommaren 2020. Ei undersøking gjort av Innovasjon Norge viste at både vestlendingar og tilreisande nordmenn gjenoppdaga Vestlandet. Dette har gitt meirsmak, for Innovasjon Norge sine undersøkingar viser at Vestlandet også peikar seg ut som ein av vinnarane for 2021 blant nordmenn. Det er samtidig viktig å påpeike at sesongen nordmenn reiser er kort og dreier seg hovudsakeleg om juli månad.

Samhandling

For å kunne gjennomføre handlingsplanen er vi avhengig av eit godt samspel mellom fylkeskommunen, offentlege samarbeidspartnarar og næringa. Det er behov for fleire kontaktpunkt på ulike nivå for å få til ein god kommunikasjon og ein samordna innsats.

Når det gjeld samarbeid på Vestlandet har vi ein møtestad der leiarar og reiselivsrådgjeverane i Rogaland-, Vestland-, og Møre og Romsdal fylkeskommune møtest. Formålet med møta er samordning mellom fylkeskommunane, løfte felles prosjekt, planlegge politisk saksgang og organisere finansiering av felles prosjekt.

Vestland fylkeskommune har eit godt samarbeid med Statsforvaltaren i Vestland og Innovasjon Norge Vestland. Møta fungerer som ei styringsgruppe for reiselivssatsinga og er retningsgjevande for arbeidet med handlingsplanen.

Reiselivsforum Vestland er ein møteplass der representantar frå Vestland fylkeskommune, Statsforvaltaren i Vestland, destinasjonsselskapa, Fjord Norge AS, Hanen, Innovasjon Norge Vestland og NHO Reiseliv Vest møtest. Formålet med møta er deling av informasjon, samråding og samordning av reiselivsinnsatsen.

Vi har og ein møteplass der destinasjonsselskapa møter Vestland fylkeskommune, der formålet er informasjonsutveksling, avklaringar og gjennomføring av felles prosjekt. Møtefrekvensen vil vere etter behov og gjerne i forbindelse med Reiselivsforum Vestland der alle møter.

Mål og prioriteringar i 2021

Det er viktig å tenke langsiktig. Hovudprioriteringa for 2021 vil vere å få til ein samordna innsats i Vestland og styrke fokuset på felles satsingar med destinasjonsselskapa i fylket. Til grunn for reiselivssatsinga er berekraft og dei 10 målsettingane som kom ut av scenarioprojektet til fylkeskommunane på Vestlandet og Fjord Norge AS. Visjonen for arbeidet er attraktivitet gjennom berekraft, kvar attraktiviteten handlar om å vere attraktiv i arbeidsmarknaden, for lokalbefolkninga, storsamfunnet og investorar. Dei 10 definerte målsettingane skal dekke alle prioriterte dimensjonar av berekraftomgrepet og er:

- Ingen overturisme
- Utsleppsfri transport i regionen
- Lange opphald
- Heilårsarbeidsplassar
- Oppretthalde naturmangfald
- Oppretthalde kulturmangfald
- Styrka kunnskapsutvikling og tilgang på kompetanse
- Verdiskapingsvekst
- Lønsemd
- Bidra til berekraft i andre sektorar

For kvart av måla er det utarbeida eit sett forslag til måleindikatorar for å konkretisere og sikre gjennomføring, og ansvarsfordeling for kvart av måla. Fylkeskommunen legg målsetningane til grunn for utarbeiding av handlingsplanen for 2021 og vil forplikte seg sjølv og partnarane til å arbeide i samsvar med målsetningane i scenarioprojektet. Innovasjon Norge og Statsforvaltaren i Vestland er samd i at sjølv om vi legg ulike planar, strategiar og definerer måla våre ulikt er det viktigaste at vi alle dreg i same retning, og såleis sluttar partnarskapet seg til måla i scenarioprojektet for at vi skal arbeide mot eit felles framtidsbilete.

Vi skal synleggjere satsinga på reiseliv mot politisk nivå både regionalt og nasjonalt, og såleis synleggjere behov for finansiering av reiselivsinnsatsen. Dette skal skje i tett samarbeid med Innovasjon Norge, Statsforvaltaren i Vestland, destinasjonsselskapa, næringa og samarbeidspartnarar.

Reiselivsnæringa blei hardt råka av regionale og nasjonale krisetiltak mot koronaviruset i 2020, og vil også bli prega i 2021. Fylkeskommunen sine tiltak vil vere særleg retta mot destinasjons- og landsdelsnivå. Det er viktig at organisasjonsstrukturen kan oppretthaldast, slik at ein er i stand til å ta opp att aktiviteten når samfunnet returnerer til tilnærma normal situasjon.

Fylkeskommunen vil søkje å sikre drifta til destinasjonsselskapa slik at desse kan bistå pressa reiselivsbedrifter, men det vil også vere naudsynt med marknadsføringstiltak for å fremja Vestland som attraktivt reisemål for den norske marknaden og nærmarknadane. For å få til dette er det behov for omstilling innan næringa. For næringa er det også viktig å halde attraktiviteten oppe i dei internasjonale marknadane. Kontakt med turoperatørar viser at interessa for Norge framleis er stor i dei viktigaste marknadane våre i utlandet. Her er sjølvstarkt konkurransen endå skarpere når dei ulike landa skal tiltrekke seg gjester etter kvart som landegrensar opnar att og restriksjonar for reise blir oppheva.

Framover skal vi gjere oss endå meir attraktive ovanfor individuelt reisande som betalar godt. Det som vi tilbyr må følgjeleg stå i stil med den betalinga vi ynskjer å ta. I klartekst betyr dette kvalitet i alle ledd, alt frå mat til overnatting, til attraksjonar og det som vi kallar fellesfunksjonar. Det siste kan vere alt frå skilting til toalett, til ei god formidling av kvalitetane i området. Her er besøksforvaltning eit viktig innsatsområde. Kort og godt inneber dette at vi tek oss godt av gjestene våre og tenar pengar på dei, samstundes som vi tek vare på lokalsamfunna, natur og miljø.

På bakgrunn av dette er det etablert ein tiltakspakke for som blant anna skal vere med å støtte opp om destinasjonsselskapa i ei tid det er særst viktig at dei fungerer. Det fylkeskommunen kan gjere for ei pressa reiselivsnæring er å støtte opp om destinasjonsselskapa, slik at destinasjonsselskapa kan støtte og rådgje reiselivsbedrifter. I tillegg skal tiltakspakken vere med å bygge oppunder attraktivitet gjennom berekraft med marknadsinnsats for å tiltrekke oss «dei rette» kundane, arbeid med å sikre kvalitet i alle ledd, arbeid med besøksforvaltning, FoU-innsats, samt midlar til bedriftsintern opplæring. Desse tiltaka blir gått nærmare inn på under «Tiltak for reiselivssatsinga i Vestland 2021».

Tiltak for reiselivssatsinga i Vestland 2021

Alle tiltak må sjåast i samanheng med den innsatsen som blir sett inn for å motverke verknaden av Covid-19. Samtidig må ein halde fram å tenke langsiktig, slik at ein er rusta til å ta opp att tråden når krisa er over. Ein del av det kortsiktige perspektivet er også forsøkt tatt hand om gjennom andre ordningar.

Besøksforvaltning

Vestland fylkeskommune har skissert eit forprosjekt om besøksforvaltning. Besøksforvaltning handlar om å sikre ei berekraftig utvikling av reiselivsnæringa slik at denne gir eit positivt bidrag til lokalsamfunnet. Slik blir reiseliv ein drivar for lokalsamfunnsutvikling. Derfor er besøksforvaltning ein del av samfunnsplanlegginga. Reiselivet skil seg frå ein del andre næringar og industriar ved at produksjon og forbruk skjer på same stad. Det er årsaka til at turismen i stor grad påverkar samfunnet der han skjer. Den sterke auken i turisme i seinare år har tydeleggjort behovet for reisemålsforvaltning, og det er nødvendig å etablere eit meir robust system for reisemålsleiing.

Arbeidet med besøksforvaltning og fellesgodefinansiering er langsiktig og krev samarbeid mellom mange aktørar, både offentlege og andre. Vestland fylkeskommune vil ta ei aktiv rolle i å vidareutvikle dette arbeidet. Arbeidet er forankra internt i Vestland fylkeskommune, i Reiselivsforum Vestland og hos kommunane.

Mat, kultur og reiseliv

I Vestland fylke er det stor prosjektaktivitet på matfeltet. Fleire regionar utviklar eigne matnettverk og jobbar med å identifisere eigen matidentitet, men det manglar ei samla retning for alle desse initiativa. Vestlendingen kunne med fordel hatt eit tettare forhold til maten som blir produsert i Vestland og handla meir mat frå eigen region.

Turistar til Vestland sesongen 2020 meiner at kvaliteten på produkt og service ikkje er tilfredsstillande. Talet på tilreisande som vil anbefale turen for andre, er lågare for Vestland enn for

tilsvarande destinasjonar. Den største drivaren for reiser til Vestland er naturbaserte opplevingar. Den beste måten å auke verdiskapinga knytt til eit besøk, er om gjesten blir lengre og kjøper fleire tenester. Det ligg derfor eit stort og uforløyst potensiale i å utvikle attraktive opplevingar av høg kvalitet innanfor segmenta mat og kultur som får gjesten til å utvide opphaldet og kjøpe fleire opplevingar. Om kvaliteten er god, vil dette auke gjesten sin tilfredsheit med opphaldet slik at han i større grad vil oppfordre andre til å ta same eller tilsvarende reise i regionen. Vestland fylkeskommune vil derfor starte eit forprosjekt for å finne vegen framover for utvikling av denne tematikken.

Travel like the locals

Travel like the locals, eller på norsk «Reis som dei lokale» er eit turkonsept for «ferdigpakka» turar med ordinære rutebussar, ferjer og hurtigbåtar. Det er eit samarbeid mellom fylkeskommunane Vestland og Møre og Romsdal, kollektiveiningane Skyss/Kringom og FRAM og destinasjonsselskapa i dei to fylka. For sesongen 2021 vil turane hovudsakeleg bli retta mot nordmenn. Sesongen 2021 er difor ikkje venta til å bli svært god, men ein forventar at båtturar og turar retta mot vandring vil vere dei som sel mest. På bakgrunn av dette er det difor avgrensa kor omfattande tilbodet for 2021 blir.

Marknadsføring og marknadstiltak

Vestland fylkeskommune ynskjer å støtte opp om reiselivet i fylket, og skal vere med å støtte opp om marknadsinnsats og fellesaktivitetar. Med bortfallet av internasjonale gjester har det vore nødvendig for norsk reiseliv å gjere om på planar og kampanjar. For å rette innsatsen mot eit norsk publikum har det vore nødvendig å leggje til rette informasjon på norsk, tilpasse bildebruk, setje saman nye pakkar med produkt som kan tiltrekke norske gjester og flytte fokuset i større grad over på individuelle reisande i staden for grupper. Dette krev innsats både når det gjeld marknadsføring og produkttilpassing.

Konkurransen om den norske gjesten er skarp, og perioden der folk har ferie er kort samanlikna med ein sesong der ein baserer på gjestar frå mange ulike marknader. Dette set store krav til målretta marknadsføring med god gjennomslagskraft. Det er venta at sommaren 2021 vil vere tilsvarende lik 2020 når det gjeld tilgang til den internasjonale marknaden, men her knyter det seg naturleg nok uvisse. Og vi kjenner ikkje verknaden for 2022. Det er viktig å oppretthalde eit fokus også internasjonalt : «dream now, visit later». Kontakt med turoperatørar viser at interessa for Norge framleis er stor i dei viktigaste marknadane våre i utlandet. Her er sjølvstarkt konkurransen endå skarpare når dei ulike landa skal tiltrekke seg gjester etter kvart som landegrensar opnar att og restriksjonar for reise blir oppheva. Det vil vere avgjerande å oppretthalde kontakten med salsleddet, og samtidig ha musklar til å gjennomføre gode forbrukarkampanjar internasjonalt når det igjen blir aktuelt.

Forsking og utvikling (FoU)

For å sikre at vi når det framtidsbildet som vi arbeider mot, vil det vere behov for forsking som gir ny kunnskap om korleis ein best løyser eit problem eller finn ut om følgjene av eit tiltak. Gjennom Regionalt forskingsfond Vestland kan både bedrifter, kommunar og forskingsorganisasjonar få støtte til FoU-prosjekt med bidrag til eit reiseliv som styrkar lokalsamfunna og gir lågt klimaavtrykk. Også i Forskringsrådet er det mogleg å søkje om finansiering, sjølv om det ikkje er eigne utlysingar for reiselivsforskning. Både innovasjonsprosjekt og kompetanse- og samarbeidsprosjekt er relevante.

I innsatsen med styrka FoU-innsats innan reiseliv kan vi m.a. nytte kompetansemeklarane våre. Vi har også midlar innan Erasmus+ til såkalla tverrsektorielle gruppeprosjekt, der vi kan øymerke nokre av midlane til reiseliv. Det viktigaste kravet her er at dei samarbeider med ein vidaregåande skule eller fagskule. Midlane kan brukast til ei gruppereise til ein region i Europa og besøke aktørar som har dei same utfordringane og arbeider for å finne gode løysingar. Dette kan også gjennomførast digitalt, som er den realistiske løysinga no. Vi treng at offentlege aktørar, reiselivsnæringa og destinasjonsselskapa gjer ein innsats saman for å få opp gode prosjekt. Her kan fylkeskommunen stille opp med program- og søknadskompetanse. Og vi kan m.a. engasjere kompetansemeklarane til å bidra. Og vi treng noko midlar til å få til den ønska innsatsen.

Bedriftsintern opplæring

Bortfallet av internasjonale gjester har også medført at fleire bedrifter må omstille seg til ein annan marknad og eit anna kundegruppe enn det dei tidlegare har hatt. Norske turistar set høge krav til kva dei brukar pengar på, men brukar gjerne meir enn internasjonale gjester når dei først kjem. Med bakgrunn i dette er det behov for omstilling og opplæring for fleire reiselivsbedrifter i fylket. Dette vil også gjere seg gjeldande for å sikre kvalitet i alle ledd. Bedriftene som har mista kundegrunnlaget sitt og med det inntektene har behov for å søke om midlar for å få til dette arbeidet. Gjennom tilskotsordninga til bedriftsintern opplæring/BIO-midlar kan ein søke støtte til opplæringstiltak i samband med planar for framtidig vekst eller tilpassing til ein ny marknadssituasjon.

Reisemålsutvikling

Det er behov for å styrke reisemåla si evne til utvikling og leggje betre til rette for god balanse mellom næringsaktivitet og dei fastbuande. Reisemålsutvikling inngår som ein del av det vidare omgrepet besøksforvaltning som er omtala i dette dokumentet. I eit forprosjekt skal vi i løpet av 2020 kartlegge situasjonen i Vestland både når det gjeld utfordringar knytt til plan og logistikk, og eksisterande struktur for ansvarsinndeling. Forprosjektet skal danne grunnlaget for eit meir omfattande prosjekt der reisemålsutvikling blir ein viktig del av heilskapen.

Rapport om infrastruktur (veg) og reiseliv

Planen skal identifisere samferdselsrelaterte utfordringar og behov for reiselivsnæringa i fylket og peike på moglege infrastrukturtiltak og skal brukast som eit innlegg til regional transportplan for

Vestland fylke. Identifisering av utfordringar for reiselivsnæringa på dei fylkeskommunale vegane skjer i samarbeid med destinasjonsselskapa i fylket. Infrastruktur og reiseliv er eit arbeid som starta opp hausten 2020 og er eit samarbeid mellom avdeling for innovasjon og næringsutvikling og avdeling for infrastruktur og veg i Vestland fylkeskommune. Bakgrunnen for arbeidet er at rapporten «Reiseliv og infrastruktur i Hordaland» skal oppdaterast til å gjelde heile Vestland.

Mentorprogram Horisont

Mentorprogram Horisont er eit prosjekt i regi av Noregs Forskringsråd der deltakarane blir tilbydt skreddarsydd rettleiing i prosjektutvikling og søknadsskriving til Horisont Europa. Satsinga rettar seg mot kommunar og fylkeskommunar som er særskilt motivert for å søkje internasjonale prosjekt, hovudsakleg gjennom Horisont Europa. Vestland fylkeskommune er med i prosjektet representert ved seksjon for forskning, kompetanse og internasjonalisering, og seksjon for naturressursar, landbruk og reiseliv. Det er eit mål i mentorprogrammet at deltakarane i løpet av prosjektperioden skal finne utlysingar som passar med våre eksisterande prosjektplanar, og forankre og arbeide fram ein god søknad til eit internasjonalt prosjekt.

Rekruttering og kompetanseheving

Reiselivsnæringa er ei arbeidsintensiv næring, som er særskilt viktig for sysselsettinga både i byar og distrikt i Vestland fylke. Næringa er i vekst og tal turistar som vil besøke Vestland aukar. Det er eit behov for rekruttering til alle delar av reiselivet og eit kontinuerleg behov for kompetanseheving i næringa.

Fylkeskommunen har eit særleg ansvar i rolla som samfunnsbyggjar. Fleire vidaregåande skular i Vestland tilbyr reiseliv som eiga studieretning, vidare er kokkelinja viktig for å sikre god rekruttering til serveringsbransjen og på Høgskulen i Vestlandet er det to bachelorutdanningar i reiseliv. I tillegg er ei masterutdanning under planlegging. Sjølv om tilbodet er til stades, er det eit spørsmål om utdanningstilbodet samsvarer med dei behova næringa har. Det er naudsynt å få tettare band mellom utdanningsinstitusjonane og næringa. Slik kan dei som er ferdig utdanna få ein relevant og interessant jobb, og næringa får dekkja sitt behov for kompetanse.

Det er eit kontinuerleg behov for kompetanseheving i næringa. Innovasjon Norge arrangerer i dag kurs som destinasjonsselskapa kan arrangere i sine regionar. Igjen er det viktig med ein tett dialog med næringa, for å sikre at tilbodet er dekkjande og tilpassa nye utfordringar i ei ny tid. I tillegg er det ei rekke aktørar som driv i det små, som gjerne har reiseliv som ei attåtnæring, og som kan ha behov for kompetanse om korleis ein lukkast med ei satsing for å få vekst i eiga bedrift. Det er derfor behov for deltids- og etterutdanningar som kan kombinerast med jobb.

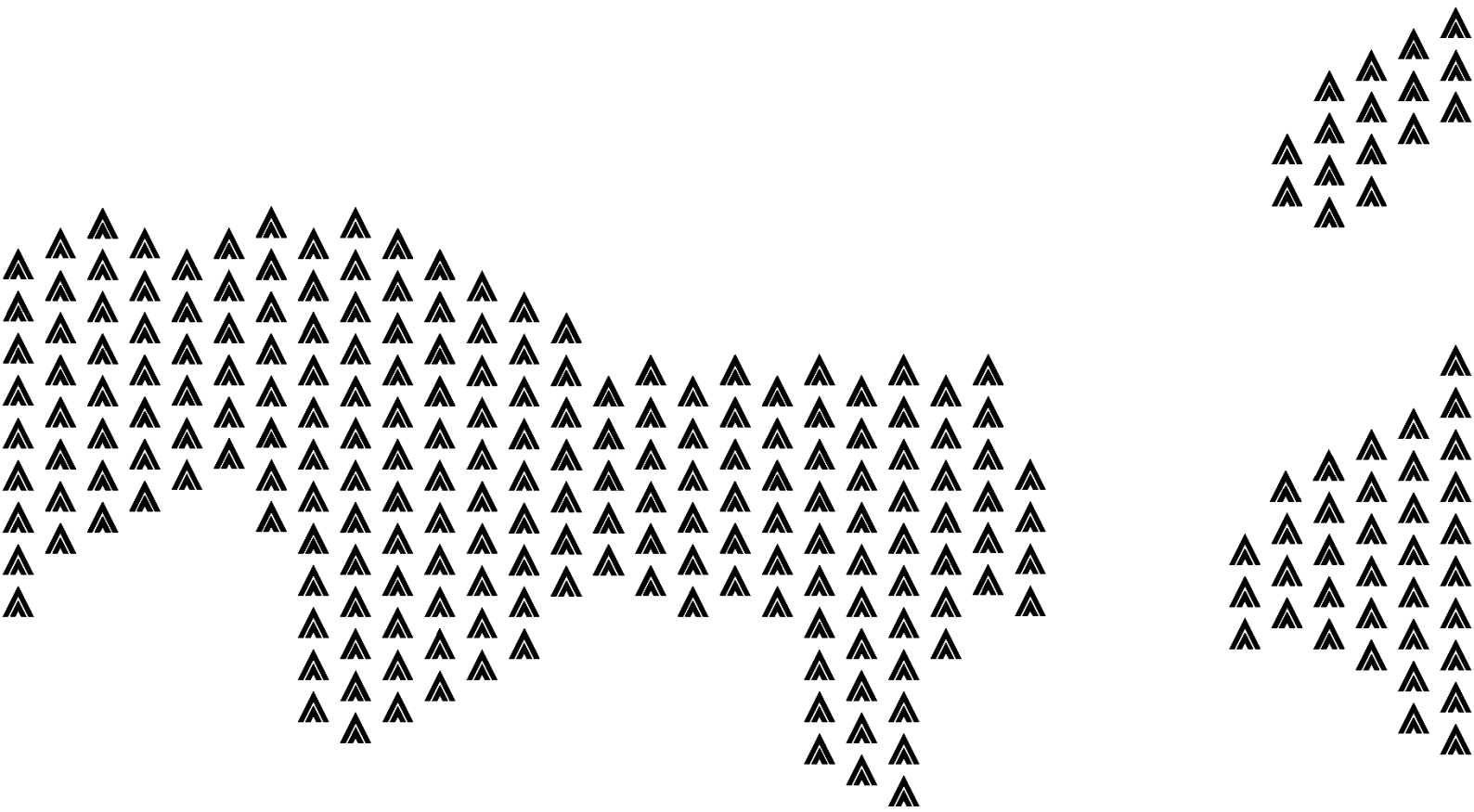
Målet for ei satsing på rekruttering og kompetanseheving inn i reiselivsnæringa er å definere dei viktigaste problemstillingane, undersøke om og korleis desse vert løyst i dag, og bidra til løysingar.

Handlingsplan for cruisestrategi for Vestlandsfylka 2018-2020

Vestland fylkeskommune arbeider tett saman med både Rogaland og Møre og Romsdal fylkeskommune om cruisesatsinga. Bakgrunnen for arbeidet og samarbeidet er at Vestlandet er området som får flest cruisegjester i eit normalår. Desse gjestene kjem uavhengig av kva vi gjer, det er difor viktig å legge til rette for at besøket er så berekraftig som mogeleg. Det vil blant anna seie at dei legg att mest mogeleg pengar i dei hamnene dei besøker og at aktivitetar dei er med på er så klimavenlege som mogeleg. Det er ikkje forventa mange cruisegjester sommaren 2021, men ein forventar at også denne næringa vil ta seg opp att når internasjonale reiserestriksjonane lettar opp att.

Avsluttande

Gjennom denne handlingsplanen for 2021 legg ein til rette for ei omstilling der ein strekkjer seg etter målbildet attraksjon gjennom berekraft. Dette samstundes som ein stimulerer til å halde i gong arbeid i ei krevjande tid, der det er utfordrande å planlegge innsatsen.

vestlandfylke.no